

ANKARAD, 2022; 3(5): 71- 106	ankaradergisi06@gmail.com
e-ISSN: 2717-9052	DOI: 10.53838 ankarad.1129091

Araştırma Makalesi

II. MEHMED DEVRİNDE BOLU SANCAĞI'NDA NESH EDİLEN VAKIFLAR VE BUNLARA AİT TAŞINMAZLAR HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME*

Ömer ÇAM**

Öz: Bu makale, Sultan II. Mehmed saltanatının sonlarında, imparatorluk genelinde ve bazı vakıf topraklarına uygulanan devlet müdahalesini konu edinmektedir. Söz konusu vakıfların “*nesh*” edilmesi ve tasarruf ettikleri toprakların çeşitli şekillerle devletleştirilmesi ile gerçekleştirilen bu müdahalenin Bolu Sancağı'ndaki durumunu tespit etmek makalenin temel amacıdır. Ayrıca bu vakıfların kuruluş dönemleri, taşınmazlarının mülkiyet kökenleri, nesh edilme gerekçeleri ve tımar düzeni ile ilişkileri hakkında değerlendirmeler yapılacaktır. Bu sayede nesh edilen vakıfların köken, işlev ve tasarruf biçimlerindeki değişikliklerin devlet müdahalesine neden olabilecek ortak bir zeminde bulunup bulunmadıkları hususuna dair özet bir cevap aranacaktır. İstanbul Atatürk Kitaplığı'nda bulunan Muallim Cevdet Yazmaları B/15 numara ile kayıtlı 1519 tarihli Bolu Evkaf Defteri bu makalenin ana kaynağını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: II. Mehmed, Bolu, Vakıf, Nesh, Devlet Müdahalesi

* Bu makale, Yeniçağ Tarihi alanında ve Prof. Dr. Ahmet Güneş danışmanlığında hazırlanmakta olan “II. Mehmed Devri Vakıf ve Mülk Toprak Siyaseti” başlıklı doktora tezi temelinde tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

** Doktora, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, omercam@windowslive.com, ORCID: 0000-0002-6603-3978.

AN EVALUATION OF THE ABROGATED FOUNDATIONS AND THEIR REAL ESTATES IN THE BOLU SANJAK DURING THE REIGN OF MEHMED II

Abstract: This article deals with the state intervention throughout the empire to some foundation lands at the end of the reign of Sultan Mehmed II. The main purpose of the article is to determine the situation in the Bolu Sanjak of this kind of intervention, which was carried out by the "abrogation" of the aforesaid foundations and the nationalization of the lands they saved in various ways. In addition, evaluations will be made about the establishment periods of these foundations, the origins of ownership of their real estates, the reasons for abrogation and their relations with the timar system. In this way, a summary answer will be sought on whether the changes in the origin, function and disposition of the abrogated foundations have a common ground that may cause state intervention. The main source of this article is the Bolu Evkaf Book dated 1519, registered with the number B/15 of Muallim Cevdet Manuscripts in the Istanbul Atatürk Library.

Key Words: Mehmed II, Bolu, Foundation, Abrogation, State Intervention

Extended Abstract: This article deals with the state intervention throughout the empire to some foundation lands at the end of the reign of Sultan Mehmed II. The main purpose of the article is to determine the situation in the Bolu Sanjak of this kind of intervention, which was carried out by the "abrogation" of the aforesaid foundations and the nationalization of the lands they saved in various ways. In addition, evaluations will be made about the establishment periods of these foundations, the origins of ownership of their real estates, the reasons for abrogation and their relations with the timar system. In this way, a summary answer will be sought on whether the changes in the origin, function and disposition of the abrogated foundations have a common ground that may cause state intervention. The main source of this article is the Bolu Evkaf Book dated 1519, registered with the number B/15 of Muallim Cevdet Manuscripts in the Istanbul Atatürk Library.

According to a copy of an edict dated March 1480, which is among the Bursa Shari'ah Registers, Sultan Mehmed II ordered from Bursa kadis to inspect the documents pertaining to foundations and property lands. According to the expression in the edict; It was requested that "the

immovable properties such as vineyards, gardens, mills, income-generating houses, shops and caravanserais from the Evkâf-ı mensuha were held with deed, and that those who did not have a certificate should be sent to Istanbul for the renewal of their certificates". However, in addition to these, it was declared that "whatever there is from the villages and places fi'l-cümle aksâm-ı akarât is mostly abrogated", it was stated that "the documents in the hands of some people are not authentic (telbis) and it is heard that some lands are forgotten on such people". . Therefore, such lands were ordered to be inspected and "the ones that were given or not given to timar were to be determined and recorded and sent to both Anatolian Beylerbeyi and Istanbul".

This edict of Sultan Mehmed II was published by Halil İnalçık in 1947 . Halil İnalçık interpreted the purpose of the abrogation policy as the search for financial and military resources of the sultan, who had great political ambitions and wanted to transform the Ottoman Empire into an empire, and supported and developed the views of Ömer Lütfi Barkan. Both saw this practice as a "land reform". According to them, as the activities of the period in question; Customs duties and some taxes paid by the villagers were increased, the silver rate of the coin was reduced, thousands of foundations were abrogated and the privileges of both foundations and property owners were abolished, and brigands were recruited from them. Zeki Arıkan, who has worked on the reflections of the subject on the Hamid Sanjak and who agrees with the two mentioned historians, stated that these processes started in 1476 and made a chronological determination based on the cadastral record no. 30 (h.906). The Karaman Foundation Book (h.881/m.1476), which is the oldest book containing the manuscript records and published by F. N. Uzluk, also supports this date. İnalçık, Barkan, Arıkan and Tayyib Gökbilgin; II. They stated that Mehmed reviewed the establishment documents of all property and foundation lands and abrogated those that did not meet the necessary conditions for re-certification, and expanded his policy by taking these lands into state ownership.

II. This initiative of Mehmed also attracted the attention of some foreign Ottoman historians. In 1963, B. Cvetkova addressed the issue in the context of "property land" and "land ownership" in an article she published and during the Second World War. He considered Mehmed's initiative as a land reform aimed at strengthening the Ottoman military organization against the landed aristocracy in the Ottoman feudal system. Two years later, N. Beldiceanu proposed the year 1476 as the beginning of the reform. According to him, the financial and military needs of the Ottoman

government were the main reason for the reform. II. He drew attention to the possibility that Mehmed and Karamani Mehmed Pasha might have sought not only financial benefits, but also to weaken the economic power of the dervish orders. Beldiceanu suggested that he may have influenced the sultan to return to the pure form of Islamic law by eliminating (irsadi) foundations and estates that some jurists of the period considered to be contrary to sharia. Vera Moutafchieva, in her study of agrarian relations in the Ottoman Empire, took the discussion further by making particular reference to various aspects of property and foundation types and their role in the establishment of the "feudal landed aristocracy" in the empire. Then II. He portrayed Mehmed's initiative as a radical reform against property and waqf land ownership.

The subject still remains attractive to historians. Among the recent historians, there have been those who have discussed the issue from certain angles. In particular, Oktay Özel wrote an article opposing the "land reform" approach and the discussion of the issue over "land ownership". Some writers, known for their "protectionist" approach, continued to discuss the issue through the fiqh issues of Islamic law. According to them, the issue is nothing more than the abolition of irsadi (non-authentic) foundations. Here II. The emphasis seems to be that Mehmed did not take a stance against Islamic law with political and social motives. Finally, we would like to point out that there are many historians who emphasize the military and financial structure of the practice in question, and they avoid emphasizing a radical action or some kind of reform. Many historians consider this issue to be II. They agree that Bayezid had a decisive influence on his accession to the throne and brought the issue to the II. He tries to see the period of Mehmed as a reflection of centralization policies

At the end of the reign of Mehmed II and under the grand viziership of Nişancı Karamânî Mehmed Pasha (1476-1481), this policy of abrogation against foundations and properties (Historian Tursun Bey states that up to 20 thousand (2 thousand in different copies) immovables were confiscated by the state) seems to arouse widespread discontent at that time. .

Conclusion:

It is possible to see Mehmed II's policy of nationalization of some foundations and property lands as a derivative of a historical conflict based on how the tools that are the source of power will be shared between the state and the privileged classes, based on the current conditions, carried out over the concepts of property and taxation. This form of saving, which prioritizes the financial and military needs of the power, faced strong

opposition, as it did in the past and in the future, and seems to have failed due to the influence of the power on the form of change. Although it is thought that the aim is to return the immovables that have been taken out of the timar system to their original form; it seems to consist of suppressing a new order determined by historical development during the life of the powerful and returning to its original when the time comes. In this process, 1/3 of the immovables in Bolu Sanjak, which originally belonged to foundations, 18% of which were property, 80% of which were transferred from inheritance to the foundation and 2/3 of which were adopted, were abolished, and only 11.88% of them were abolished. It appears to have been given to grooming. 56% of these belong to the foundations established during the Ottoman Empire, and about 90% of them are religious foundations. This policy, which seemed unplanned in terms of its arrangement, ended in failure with the death of Mehmed II after a five-year execution period

Giriş

Bursa Şer'îye Sicilleri arasında yer alan Mart 1480 tarihli bir ferman suretine göre Sultan II. Mehmed, Bey Sancağı (Bursa) kadılarından vakıf ve mülk topraklara ait belgelerin denetlenmesini emrediyordu. Femandaki ifadeye göre; “*evkâf-ı mensuhadan bağ, bahçe, değirmen, gelir getiren ev, dükkân ve kervansaray gibi taşınmazların mukarrer*” tutulduğu, “*takriri bulunmayanların beratlarının yenilenmesi için İstanbul'a gönderilmeleri*” isteniyordu. Ancak bunlardan başka, “*köylerden ve yerlerden fi'l-cümle aksâm-ı akârâtdan ne varsa bunların ekseriya mensuh olduğu*” ilan ediliyor, “*bazı kişilerin ellerinde bulunan belgelerin gerçek olmadığı (telbis) ve bazı toprakların bu gibi kişiler üzerinde unutulduğunun duyulduğu*” ifade ediliyordu. Dolayısıyla bu tür toprakların denetlenip “*aralarında timara verilen ve verilmeyenlerin tespit ve defter edilerek hem Anadolu Beylerbeyi'ne hem de İstanbul'a gönderilmesi*” emrediliyordu¹.

¹ BŞS, A/3, Vrk. 303b. Fermanın tam metni: “*Mefâhirü'l-kudâti ve'l-hükkâm ve mezâhirü's-şerâîi ve'l-ahkâm Bey Sancağı kadıları -dâme fazluhum- tevki'-i refi' vâsıl olıcak kim şimdiki halde şöyle buyurdum ki; Taht-ı hükûmetinizde olan evkâf-ı mensuhadan şol ki bağ ve bağçe ve değirmendir ve musakkafâtdan evler ve dükkânlar ve kârbansaraylardır, bunların gibi sahibleri üzerinde mukarrerdir. Anların gibileri göresüz eğer atabe-i ulyâmdan takriri için tecdid-i hüküm almamış kimesne var ise gönderesüz ki gelüb kapumdan tecdid-i hüküm alalar. Bunların mâ'adâsi köylerden ve yerlerden fi'l-cümle aksâm-ı akârâtdan ne varsa bunlardan ekseriyâ mensûhdur. El-hâleü hâzihi şöyle istimâ' olundu ki, zikrolan köylerden ve akârât kısmından ba'zı kimesnelerin ellerinde telbisle kalub yahut unutulmuş hayli yerler varmış imdi gerekdir ki, hükm-i şerifim*”

Sultan II. Mehmed'e ait bu ferman 1947 yılında Halil İnalçık tarafından yayınlandı². Halil İnalçık nesh politikasının amacını, büyük siyasi emelleri bulunan ve Osmanlı Devleti'ni bir imparatorluğa dönüştürmek isteyen sultanın mali ve askeri kaynak arayışı olarak yorumladı³ ve Ömer Lütfi Barkan'ın görüşlerini⁴ destekleyip geliştirdi. Her ikisi de bu uygulamayı bir “*toprak reformu*” olarak gördü. Onlara göre söz konusu dönem faaliyetleri olarak; gümrük vergileri ve köylünün ödediği bazı vergiler artırılmış, akçenin gümüş oranı düşürülmüş, binlerce vakıf nesh edilerek hem vakıf ve mülk sahiplerinin ayrıcalıklarına son verilmiş hem de bunlardan eşkıncüler devşirilmiştir⁵. Konunun Hamid Sancağı'na olan yansımaları hakkında çalışması bulunan ve adı geçen iki tarihçi ile aynı görüşte birleşen Zeki Arıkan, bu işlemlerin 1476'da başladığını belirtti ve 30 numaralı tahrir defterine (H.906/M.1501) dayanarak kronolojik bir saptamada bulundu⁶. Feridun Nafiz Uzluk tarafından yayınlanan⁷ ve mensuhât kayıtlarını içeren en eski defter olan Karaman Vakıf Defteri⁸ (H.881/M.1476) de bu tarihi desteklemektedir. İnalçık, Barkan, Arıkan ve Tayyib Gökbilgin; II. Mehmed'in bütün mülk ve vakıf arazilerinin kuruluş belgelerini gözden geçirterek yeniden tasdik için gerekli koşullara sahip

varduğı gibi, ne mikdâr evkâf varsa, bağdan ve bağçeden ve değirmenden fi'l-cümle müsakkafât kısmundan ve köyden ve yerden timara verilen ne denlüdür ve timara verilmeyüb sâhibleri ellerinde mukarrer olan ne denlüdür ve elinde temessükâtları ne veçhiledir mecmû'in yazub bir defter Anadolu Beğlerbeğisine gönderüb ve bir defter dahi kapuma gönderesiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerife üzere i'timâd kılarsız. Tahriren fi evâsıt-ı Muharrem'il-Harâm sene hamsin ve semânine ve semâne-mi'ete.”

² İnalçık, Halil, “Bursa Şer’iye Sicillerinde Fatih Sultan Mehmed’in Fermanları”, *Bellekten*, XI/44, TTK, (1947), s.702.

³ İnalçık, Halil, “Mehmed II”, *TDVDİA*, (2003), C.28. s.405.

⁴ Barkan, Ömer Lütfi, “Osmanlı Devleti’nde Kuruluş Devrinin Toprak Meseleleri”, *Türkiye’de Toprak Meselesi Toplu Eserler 1*, Gözlem Yay., İstanbul, 1980, s.281-290

⁵ Barkan, *a.g.e.*, s.286-287; İnalçık, *a.g.m.*, s.405.

⁶ Arıkan, Zeki, “Hamid Sancağı’ndaki Tımar Düzenine İlişkin Araştırmalar”, *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi*, S.12, (1982), s.101-126.

⁷ Uzluk, Feridun Nafiz, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara, 1958.

⁸ Aynı defter üzerinde yapılan ve meseleyi irsadi vakıf ve tımar düzeninin genişletilmesi şeklinde değerlendiren bir başka çalışma için bkz. Yörük, Doğan, “Karaman Eyaleti’nde Tımara Çevrilen Vakıf ve Mülkler (1476- 1483)”, *HÜTAD*, S.6, (2007), s.61-72.

olmayanları nesh ettiğini ve bu arazileri devlet mülkiyetine alarak politikasını genişlettiğini belirttiler⁹.

II. Mehmed'in bu girişimi, bazı yabancı Osmanlı tarihçilerinin de ilgisini çekti. 1963'te B. Cvetkova, yayınladığı bir makale ile konuyu "mülk toprak" ve "toprak sahipliği" bağlamında ele aldı ve II. Mehmed'in girişimini, Osmanlı feodal sistemindeki toprak sahibi aristokraseye karşı Osmanlı askeri teşkilatını güçlendirmeyi amaçlayan bir toprak reformu olarak değerlendirdi¹⁰. İki yıl sonra N. Beldiceanu, reformun başlangıcı olarak 1476 yılını önerdi. Ona göre de Osmanlı hükümetinin mali ve askeri ihtiyaçları, reformun temel nedeni idi. II. Mehmed ve Karamani Mehmed Paşa'nın sadece mali fayda değil, aynı zamanda tarikatların ekonomik güçlerini zayıflatma amacı gütmüş olabilecekleri ihtimaline dikkat çekti. Beldiceanu, dönemin bazı hukukçularının şeriata aykırı olduğunu düşündükleri (irsadi) vakıf ve mülkleri ortadan kaldırarak sultanı İslam hukukunun saf şekline geri dönme konusunda etkilemiş olabileceğini öne sürdü¹¹. Vera Moutafchieva ise, Osmanlı İmparatorluğu'nda tarım ilişkileri üzerine olan çalışmasında, mülk ve vakıf türlerinin çeşitli yönlerine ve imparatorlukta "feodal toprak sahibi aristokrasinin" kurulmasındaki rollerine özellikle atıfta bulunarak konuyla ilgili tartışmayı daha da ileriye götürdü. Daha sonra II. Mehmed'in girişimini mülk ve vakıf arazi mülkiyetine karşı radikal bir reform olarak tasvir etti¹².

Konu, tarihçiler için hala çekiciliğini korumaya devam ediyor. Son dönem tarihçiler arasında da konuyu belli açılardan ele alanlar oldu. Özellikle Oktay Özel, "toprak reformu" yaklaşımına ve meselenin "toprak sahipliği" üzerinden tartışılmasına itiraz eden bir makale yazdı¹³. "Korumacı" yaklaşımlarıyla bilinen bazı yazarlar da meseleyi İslam hukukunun fikhî meseleleri üzerinden tartışmaya devam ettiler. Bunlara göre mesele irsadi (gayri sahih) vakıfların kaldırılmasından öte bir şey değildir. Burada II. Mehmed'in siyasi ve sosyal saiklerle İslam hukukuna

⁹ Gökbilgin, Tayyib, "Fatih'in Yaptığı Toprak Reformu", *Ulus*, (1967), C.1, S.18.

¹⁰ Cvetkova, Bistra, "Sur certaines reformes du régime fonciér au temps de Mehmed II", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, (1963), 6, 104-120.

¹¹ Beldiceanu, Nicoara, "Recherces sur la réformne foncière de Mehmed II", *Acta Historica*, (1965), 4, 27-39.

¹² Moutafchieva, Vera, *Agrarian Relations in the Ottoman Empire in the 15th and 16th Centuries*, Columbia University Press, New York, 1988.

¹³ Özel, Oktay, "Limits of the Almighty: Mehmed II's 'Land Reform' Revisited", *Journal of Social and Economic History of the Orient*, (1999), 42/2, s.226-246.

aykırı bir tavır almadığı vurguları baskın görünüyor¹⁴. Son olarak söz konusu uygulamanın askeri ve mali yapısına vurgu yapan tarihçilerin fazlaca bulunduğunu ve *radikal bir eylem* veya bir tür *reform vurgusu* yapmaktan kaçınıldığını da belirtmekte fayda görüyoruz. Pek çok tarihçi bu meselenin II. Bayezid'in tahta geçişinde belirleyici bir etkisi bulunduğu konusunda birleşiyor ve meseleyi II. Mehmed dönemi merkezileşme politikalarının bir yansıması olarak görmeye çalışıyor¹⁵.

II. Mehmed saltanatının sonlarında ve Nişancı Karamânî Mehmed Paşa'nın sadâretinde (1476-1481) vakıf ve mülklere karşı uygulanan bu nesh politikasının (Tarihçi Tursun Bey 20 bin (farklı nüshada 2 bin) kadar taşınmaza devletçe el konulduğunu belirtiyor¹⁶) o dönem geniş hoşnutsuzluk uyandırdığı anlaşılıyor¹⁷. Bu hoşnutsuzluğun derecesini sultanın 1481'de ölümü ile İstanbul'da başlayan isyan sırasında Karamani Paşa'nın öldürülmesinde ve Aşıkpaşazade'nin kendisi hakkındaki sözlerinde görmek de mümkündür¹⁸. II. Bayezid'in daha saltanatının henüz başlarında, el konulan taşınmazların iadesiyle meşgul olması da meselenin ivediliğine işaret ediyor. Ancak meselenin sorunlara neden olmaya devam ettiği de anlaşılıyor. Nitekim aynı bahis I. Süleyman döneminde ve XVII. yüzyıl siyasetnamelerinde yeniden gündeme gelmiştir.

Bolu Sancağı'nda Nesh Uygulaması

¹⁴ Akgündüz, Ahmet, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, TTK, Ankara, 1988.

¹⁵ Yücel, Yaşar, "Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona Dair Genel Gözlemler", *Belleten*, XXXVIII/152, TTK, (1974), s.657-708.

¹⁶ Tursun Bey, *Tarih-i Ebu'l-Feth*, (Hz. Mertol Tulum), Fetih Cemiyeti Yay. İstanbul, 1977.

¹⁷ İnalçık, a.g.m., s.405.

¹⁸ Aşıkpaşaoğlu, Ahmed Aşıkî, *Tevarih-i Âl-i Osman*, Atsız Neşri, Osmanlı Tarihleri, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1949, s.244-245. Karamani Paşa hakkında Aşıkpaşaoğlu'nda yer alan ifadeler şu şekildedir; "*Nerede yanlış ve adaletsizlik varsa onlar onun [Mehmed Paşa] eseridir. Muhammed'in şeriatına göre Osmanlı topraklarında kurulan tüm vakıfları ve mülkleri kaldırdı ve padişahın hazinesi için gelirlerini ele geçirdi. Sorulduğunda, "bunlar geçerli değillerdi, [şimdi kaldırıldılar]" diye cevap verdi. Bir keresinde ona gidip sordum: "Bu mülk ve vakıflar Peygamber Muhammed'in şeriatına uygun olarak kuruldu, onları nasıl kaldırabilirsiniz?" Dedi ki: "Neden bana böyle bir soru soruyorsunuz, sizin mülklerinizden de mi herhangi biri kaldırıldı?" Öldüğünde, [omuzlarında] kafası olmadan gömüldü."*

Bursa'ya gönderilen Mart 1480 tarihli fermada olduğu gibi benzer fermanların tüm sancaklara gönderildiği anlaşılıyor. Ancak bu belgeler elimize ulaşmadığı için konuyu eldeki mevcut belgeler üzerinden değerlendirmek durumundayız. Eldeki en eski kayıtları ihtiva eden deftere¹⁹ bakarak nesh işlemlerinin 1476 tarihinde başlatıldığını belirtebiliriz. Bolu Sancağı defterlerinde tespit edebildiğimiz en erken tarih ise H.886/M.1481'dir. Bolu Evkâf Defteri'nde yer alan iki şerhte, “*sene sitteye gelince mensuh*”²⁰, ve bir diğerinde de “*sene sitteye gelince tımar da imiş*”²¹ ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadelerdeki “*sitte*”nin (6) H.886/M.1481 tarihi olduğunu ve nesh uygulamalarının bu tarihe kadar sürdürüldüğünü düşünüyoruz. Tıpkı Bursa'da olduğu gibi Bolu'ya da bu tarihten önce ferman gitmiş ve denetlemeler bu tarihten önce başlamış olmalıdır.

Fermana uygun olarak, denetlemelerin kadılar tarafından kendi yönetim sahalarında tatbik edildiği²², söz konusu denetimlerin bazen genel²³ ve bazen de özel olmak üzere birden fazla kerere icra edildiği²⁴ ve bazı durumlarda müvellâ sıfatıyla özel yetkili kadılara da teftiş yaptırıldığı evkaf defterindeki şerhlerden anlaşılmaktadır. Bolu Sancağı'nda yapılan mensuhâtın kayıtlarının ise, üç farklı vakıf tahrir defterine yayıldığı tespit edilebilmektedir. Bunlardan sırasıyla; Dedebey(oğlu) Defteri²⁵, Dayı

¹⁹ TKG.KK.TTd.403. Ramazan 881/Aralık 1476 tarihli Karaman Sancağı Mülk ve Vakıf Defteri.

²⁰ MC.YZ.B.15 v.13b; “(...) *Mevlana Bolu kadısı mahaldir deyü bildirdüğü sebebden padişahımız beratıyla İbrahim nam kimesne tasarruf eder, Dayı Defteri'nde yok, sene sitteye gelince mensuh (...)*”.

²¹ MC.YZ.B.15 v.32b; “(...) *şimdiki halde Sultan Mehmed Han beratıyla (...) mutasarrıflardır Dedebey defteri sureti bu haliya (...) Dedebey'de mensuh, Dayı'da yok, sene sitteye gelince tımar da imiş (...)*”.

²² MC.YZ.B.15 v.106b; “*Beylerbeyi Mustafa Paşa Hacı Fakih'e mukarrer idüb berat virmiş sonra mensuh olub Konrapa Kadısı Mevlana Muslihiddin tımara yazmış*”.

²³ MC.YZ.B.15 v.177a; “*Kıbrıs Kadısı evkâf teftiş iderken tımara verilmiş*”.

²⁴ MC.YZ.B.15, v.134b; “*Oruç Bey Çelebi vilâyet teftiş idicek Mudurnu Kadısı Hacı Fakih deftere sebt olundu deyü mektub virmiş*”.

²⁵ MC.YZ.B.15 v.14b; “*Dedebey'de mensuh tahminen bir çiftlik yer imiş Dayı'da yok*”.

Defteri²⁶ ve Mevlana Halimi Defteri²⁷ 'nde nesh ve tımara verilme kayıtları, Bolu Vakıf Defteri'ndeki şerhlerde mevcuttur. Burada ayrıca Mevlana Muslihiddin Defteri²⁸, Mevlana Oruç Çelebi Defteri ve Beylerbeyi Hamza Bey Defteri gibi pek çok tahrir defterine atıf da bulunmaktadır. Bu durum, I. Mehmed döneminden 1519 yılına kadar Bolu'da en az yedi kez vakıf (veya genel) tahrir yapıldığını göstermektedir. Yaklaşık bir asırlık süreçte Bolu'da neden yedi (bilinen) vakıf tahriri yapıldığını, belki en az üçünün II. Mehmed Devri vakıf ve mülk teftişi ile ilgili bulunmasıyla açıklayabiliriz.

II. Mehmed'in bu girişiminin Bolu'daki başlangıç tarihi için net bir tarih vermek mümkün değildir. Ancak bu süreçte el konulan taşınmazların iade sürecinin II. Bayezid'in tahta çıkışının (22 Mayıs 1481) kısa bir süre ardından başlatıldığını kolayca tespit edebiliyoruz. Bolu Vakıf Defteri'nde yer alan bir şerhe göre, tımara verilen bir imâmet vakfının yaklaşık olarak Ekim 1481 tarihinde mukarrer kılındığı anlaşılıyor²⁹. II. Bayezid'in Amasya Sancakbeyi iken nesh politikasını uygulamakta ağır davrandığı³⁰ bazı kaynaklarda yer alan bir bilgidir. Muhtemeldir ki kardeşi Cem'e karşı mücadelesine destek verenlerin içinde nesh politikasının mağdurları da yer alıyordu. Sultanın tahta çıkışının ve saltanat savaşının hemen ardından bu meseleye ivedilikle eğilmesinin nedeni burada aranabilir. Defterde yer alan bir diğer şerhe göre bu iade süreci iki yıl sonra bile sonlanmamıştır³¹. Üstelik ilerleyen bir tarihte bile bu meseledeki karmaşıklıkların devam ettiği anlaşılıyor. Mihaloğlu Ailesi'ne ait Bursa'daki bazı mülklerin iadesinde yaşanan problemlerin halli için Sultan II. Bayezid'in Anadolu

²⁶ MC.YZ.B.15 v.28a; “Dedebey'de mukarrer Dayı defterinde mensuh”.

²⁷ MC.YZ.B.15 v.118b; “Mevlana Halimi Defteri'nde mensuh olub tımara verilmiş”.

²⁸ MC.YZ.B.15 v.11b; “Bolu Kadısı ilamıyla ba'de'n-nesh”.

²⁹ MC.YZ.B.15 v.202b; “(...) sonra mensuh olub tımara virilmiş sonra merhum Sultan Bayezid Hân'ın cânib-i evkafa mezid-i merhametleri olmağın mezkûr yerlerin vakfiyeti mukarrer kılınub mezkurlardan (isimler) sadaka idüb berkarar-ı sâbık vakf olub mezkurlar vakfiyet üzere mutasarrıf olub imamet ideler deyü berat erzani kılınmış fi evâsıt-ı Şaban sene sitte ve semanin ve semanemie (...)”.

³⁰ Turan, Şerafettin, “Bayezid II”, TDVDİA, c.5, (1992), s.234.

³¹ MC.YZ.B.15 v.78a; “(...) sonra evkaf mütebeddil ve mütegayyir olıcak mezkur vakıf dahi nesh olub mevkufçu elinde kalub (...) sene semane ve semanin ve semane-mie de mezkur (...) berat-ı hümayun sadaka itmiş ve zikr olan çiftlik berkarar-ı sabık vakfiyet üzere (...)”.

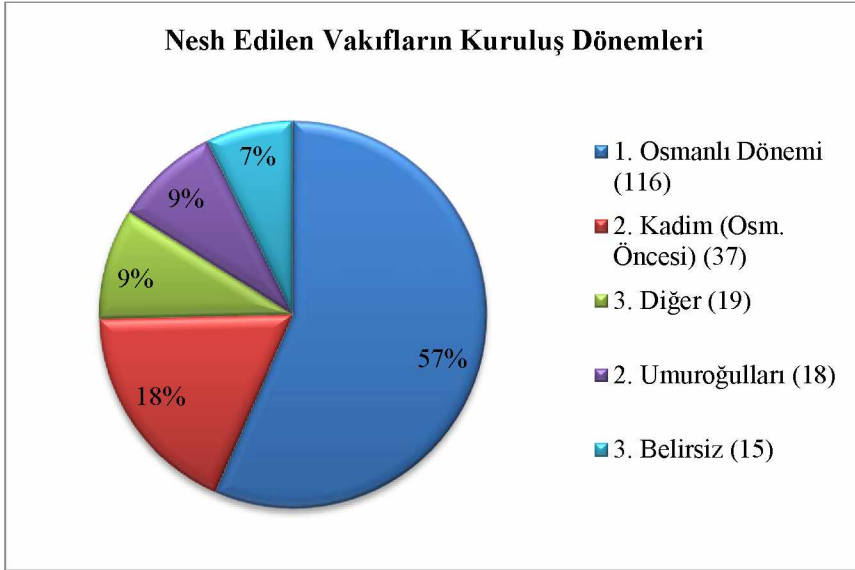
Beylerbeyi Karagöz Paşa'ya bir ferman³² göndermek durumunda kaldığını tespit edebiliyoruz. Karagöz Paşa 1505 yılında bu göreve geldiğine göre, yirmi dört yıl sonra bile bu konuda sorun yaşanabildiği anlaşılıyor.

Nesh Edilen Vakıfların Kökenleri

Bolu Vakıf Defteri'nde, II. Mehmed dönemi dâhil olmak üzere, kuruluş devrine ait yaklaşık 600 ila 700 arasında vakıf bulunmaktadır. Bunlardan 205 tanesi nesh edilmiştir. Bu da neredeyse her üç vakıftan birinin nesh edildiğini gösteriyor. Bu vakıflardan 16 tanesinin -on tanesi Süleyman Paşa'dan bitili olmak üzere- Orhan Bey, 23 tanesinin I. Murad, 57 tanesinin I. Bayezid, 8 tanesinin (Emir) Çelebi Süleyman, 5 tanesinin II. Murad ve 6 tanesinin II. Mehmed dönemlerinde kurulduğu anlaşılıyor. Nesh edilen vakıflar içinde I. Mehmed dönemlerine ait vakıf bulunmuyor. Umuroğulları dönemine ait 18 vakıf bulunurken, İsfendiyarogulları dönemine ait yalnızca 2 vakıf bulunmaktadır. 3 vakıf (birinde Ali Bey ismi de kayıtlı) Kurd Hasan Bey'den, 1 vakıf Çakıroğullarından, 1 vakıf Beylerbeyi oğlu İbrahim Bey'den, 1 vakıf Doğan Arslan Bey'den, 1 vakıf Yörükoğlu Mahmud Bey'den, 1 vakıf Basan Ece Bey'den ve yine 1 vakıf Hızıroğlu Mahmud Bey'den biti sahibidir. 15 vakfın kökeni tesbit edilememiştir. 5 vakıfta ümera-yı maziye, 37 vakıfta ise kadim vakıf/mülk şerhi bulunmaktadır. Osmanlı döneminde kurulan fakat dönemi tespit edilemeyen 1 vakıf bulunurken, Osmanlı öncesi kurulup dönemi tespit edilemeyen 3 vakıf tespit edilmiştir. Bolu'da nesh edilen toplam 205 vakfın 116'sının Osmanlı döneminde tesis edildiği ve oranın %56,5 olduğu anlaşılıyor. Buradan, nesh edilen vakıfların köken bakımından bir ortaklık barındırmadığı sonucuna varılabilir.

³² BOA.TD.116, s.64; “Anadolu Beğlerbeğisi Karagöz (...) Mihal-oğlu Ali Beğ'ün emlakinden olub, (...) zikrolan mülk bir kimesneye timarlığa virilüp mülkiyet üzere tasarrufa mâni' olurmuş. (...) Ali Beğ üzerine mülk kayd olunmuşdur, (...) her kime timarlığa virilmiş ise girü alınub dahi kemâkân merhum canibinden mülkiyet üzere tasarruf ettiresin ve dahi hâsılundan bir mikdar nesne alınmış ise girü altviresin”.

Grafik 1:

Nesh Edilen Vakıfların Türleri:

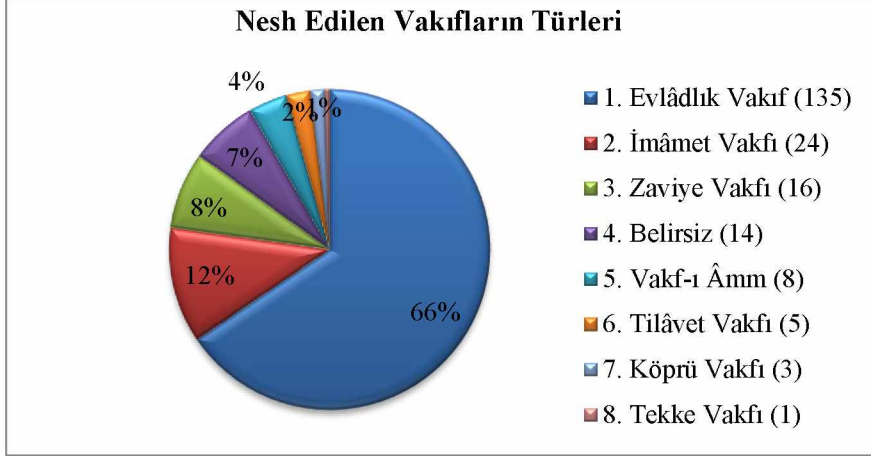
Nesh edilen 205 vakfın türlerine bakıldığında, 135 adetle evlâdlık vakıfların³³ (3'ünün öşrü imâmete) en başta geldiği görülüyor. Zaviye vakfı sayısı 16 olup bunlardan 8'inin yine evlâdlık vakıf durumuna getirildiği anlaşılıyor. İmâmet vakfı sayısı 24 olup bunlardan 3'ünün yine evlâdlık vakfa, 7'sinin ise sonradan imâmet vakfına dönüştürüldüğü tespit edilebiliyor. 8 vakıf, vakf-ı âmm statüsünde olup bunlardan 5'i kuddâta, 1'i imâmete ve biri müderrislere tahsis edilmiştir. Bunlardan 2'si yine bir şekilde evlâdlık vakfa dönüşmüştür. Tekke vakfı sayısı 1'dir. Bu da yine evlâdlık vakıf statüsündedir. Diğer vakıfların 5'i tilâvet (biri evlâdlık) ve 3'ü köprü vakfidir. Türü tespit edilemeyen vakıf sayısı ise 14'tür.

Altta yer alan grafikte net bir şekilde görüldüğü üzere, nesh edilen vakıfların çok büyük bir kısmı evlâdlık vakıftır. Türü farklı olmakla birlikte yine evlâdlık şeklinde yönetilen vakıflar da dâhil edildiğinde 205 vakfın 150'si evlâdlık vakıf olarak yönetilmektedir. Neredeyse 3/4'lük bu oran, vakıf statüsünde görünen birçok taşınmazın mali ve askeri düzenin dışına çıkartıldığını gösteriyor. Bunlar elbette Osmanlı sultanlarının izni ile bu duruma gelmiş olmalıdır. Taşınmazların mülkiyet durumlarına

³³ Konu hakkında bkz. Barkan, Ömer Lütfi, "İslam-Türk Mülkiyet Hukuku Tatbikatının Osmanlı İmparatorluğunda Aldığı Şekiller I: Şer'i Miras Hukuku ve Evlatlık Vakıflar", *İÜHF*, C.6 S.1, (1940), s.156-181.

bakılmadan bu meseleyi bir tür suiistimal olarak görmek mümkün görünmüyor. Ancak, nesh edilen vakıfların sosyal ihtiyaçlara cevap veren bir tür hayır kurumu olmaktan ziyade, sahiplerine çalışan bir tür aile şirketine döndüklerini söylemek mümkün olabilir.

Grafik 2:

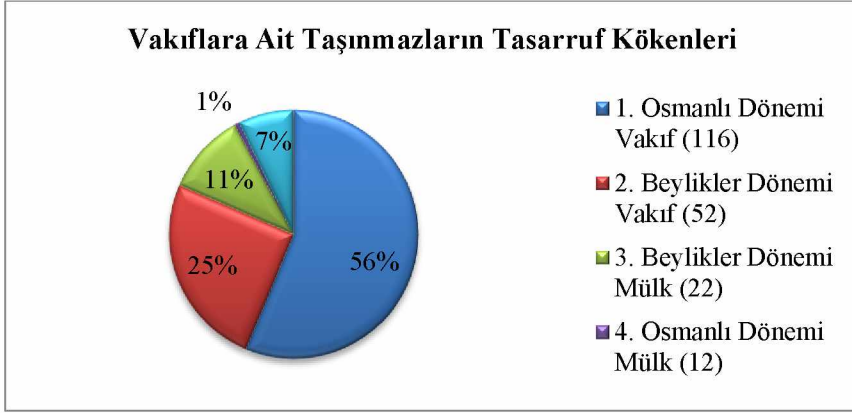
Nesh Edilen Vakıf Taşınmazlarının Mülkiyet Meselesi ve Tasarruf Biçimlerindeki Değişiklikler:

Nesh edilen Bolu vakıflarına ait taşınmazların ne kadarının aslen vakıf olduğunu ve ne kadarının mülkten vakfa dönüştürüldüğünü tespit etmek, yapmaya çalıştığımız biçimsel kategorizasyon açısından önemli bir konudur. Henüz vakıf taşınmazlarının tahsisat kabilinden³⁴ olup olmadıklarına cevap verecek konumda bulunmamakla beraber, hem taşınmazların mülkiyet bahsi hem de bunlar üzerindeki mutasarrıflık durumlarının değişimini saptamak, meselenin açıklığa kavuşturulabilmesine veri sağlaması bakımından son derece önemlidir. Makalemizin son kısmında yer alan tabloda görülebildiği üzere, Bolu'da nesh edilen 205 vakfın 37 tanesinin aslen vâkıfların mülkü olduğu anlaşılıyor. Bunlardan 22 tanesinin Beylikler döneminden kalma mülk olduklarını tespit edebiliyoruz. Beylikler döneminden müntakil vakıf sayısının 74 olduğu düşünüldüğünde, bu dönemden intikal eden vakıfların taşınmazlarının yaklaşık %30'nun aslen mülk olduğu anlaşılıyor. Osmanlı

³⁴ Konu hakkında bkz. Barkan, Ömer Lütfi, ""Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, C.II, (1942), s.279- 387.

döneminde kurulan 116 vakfın ise yalnızca 12'si mülkten vakfa dönüşmüştür. Kökenini belirleyemediğimiz 15 vakıf düşüldüğünde, toplam 190 vakfın taşınmazlarının 49'unun mülk kökenli olup sahipleri tarafından vakfedildiği ortaya çıkıyor. Buradan hareketle; 141 vakfın ise doğrudan bey ve sultanlar tarafından vakfedildiği, vakıf arazilerinin köken bakımından (en az) %74,2'lik bir oranla mirî arazi olduğu ve irsâdî vakıf oldukları sonucuna varılabilir. Makalemizin yalnızca vakıflara odaklanmış olması nedeniyle mülk toprakların da dâhil olduğu daha detaylı istatistiksel verileri bu kısma dâhil edemiyoruz.

Grafik 3:

Vakıf Defterlerinde Yer Alan Nesh Gerekçeleri ve El Konulan Taşınmazların Tımar Sistemi ile İlgisi

Nesh edilen vakıf taşınmazlarının nesh gerekçeleri hakkında yeterince açıklayıcı şerhler bulunmuyor. Bu durum yalnızca Bolu'ya özgü de görünmüyor. Neredeyse bütün tahrir kayıtlarında en az bilginin bu konuda olduğunu söyleyebiliriz. Yine de bu konuda tamamen kaynaksız durumda da değiliz. Bolu Vakıf Defteri'nde nesh edilen tam 45 vakıf taşınmazının mutasarrıflarınca muteber bir belge sunulamaması sebebiyle nesh edildiği anlaşılıyor. Örneğin, “(...) mukarrnameden gayri temessük yok, Dayı Defteri'nde yok, Dedebeş Defteri'nde mensuh (...)”³⁵ şerhlerinde olduğu gibi, genel olarak vakıf yöneticilerinin mukarrnamlarının bulunmasına rağmen taşınmazla ilişkilerini kanıtlayabilecek başka bir belge sunamadıkları anlaşılıyor. Genelde, *temessükü* bulunmayan vakıflara ait taşınmazların nesh edildiği kayıtlara yansımıştır. Elinde beratı bulunmayan

³⁵ MC.YZ.B.15, v.51a.

mutasarrıflar³⁶ ile şer'î veya örfî mektubu bulunmayanlar³⁷ da aynı muameleye maruz bırakılmışlardır. Hatta nesh edilen bazı vakıfların hem mukarrernamelerinin hem de vakfiyelerinin bulunduğunu³⁸ da düşünecek olursak, bu konuda bir standart bulunmadığını söyleyebiliriz. Ancak, vakıf defterinde yer alan “(...) mukarrernameden gayri bir şer'î vakfiyesi var gayri temessük yok (...) Dedebe'ye'de mukarrer Dayı Defteri'nde aslında tımardan imiş deyü mensuh kayd itmiş (...)”³⁹ şeklindeki bir şerh, tımar kökenli arazilerin yeniden aslına döndürülmek istendiğine delalet etmektedir. Nitekim 1481 tarihli fermanında da bu minvalde bir emir bulunmaktadır.

II. Mehmed'in nesh ettiği vakıflar konusunda yapılan çalışmalarda en çok vurgulanan hususlardan birisi, el konulan taşınmazların tımarlı sipahilere verildiği ve sefere eşen asker sayısının artırılmak istendiği savıdır. İlkın Halil İnalçık tarafından dile getirilen bu husus, belli ölçüde doğru görünüyor. Özellikle Karaman Vakıf Defteri'nde tımara aktarılan taşınmaz sayısı oldukça fazla görünüyor⁴⁰. Bolu Vakıf Defteri'ndeki verilerde ise durumun biraz farklı olduğu anlaşılıyor. Burada nesh edilerek taşınmazları tımara verilen 24 vakıf bulunmaktadır. 39 vakfın taşınmazlarının akıbeti hakkında herhangi bir işlem bilgisi yer almazken, 124 vakfın ise yalnızca nesh edildiği kaydı bulunmaktadır. Yalnızca “nesh” şerhi düşülen vakıf taşınmazlarının yine de tımara verilmiş olma olasılıkları bulunmakla birlikte, oldukça geniş hacimli şerhlerde “tımara verildi” ibarelerinin rastgele kullanılmama olasılığının bulunmadığı kanaati taşımaktayız. 15 vakıfta “tebdil ve tağvir” şerhi bulunmaktadır. Fakat bu vakıflara ait gelirlerin, gelirin tahsis edildiği cihet bakımından nasıl bir değişikliğe uğratıldığı ise biri hariç belirtilmemiştir⁴¹. Bu vakıf taşınmazının bir mescidin imametine tevcih edildiği anlaşılmaktadır⁴². Bir vakfın kaydında

³⁶ MC.YZ.B.15, v.57a. “(...) elinde berat-ı şahi yok badehu (...) mensuh olub tımara virilmiş (...).

³⁷ MC.YZ.B.15, v.165a. “(...) şerî ve örfî mektub yok Akkadioğulları Hacı ve Hacı Muhyiddin şahid (...) Dedebe'ye'de mensuh Dayı'da yok (...).

³⁸ MC.YZ.B.15, v.88b. “(...) mukarrernameden gayri bir şer'î vakfiyesi var gayri temessük yok (...)”.

³⁹ MC.YZ.B.15, v.88b.

⁴⁰ Yörük, a.g.m., s.69-70.

⁴¹ Bir örnek için; MC.YZ.B.15, v.116b. “(...) Sultan Mehmed Han nişanıyla (...) sonra tebdil ve tağvir olmuş (...)”.

⁴² MC.YZ.B.15, v.159a. “(...) Dayı Defteri'nde Ereğlü Camii'ne kim imam olursa ol mutasarrıf denilmiş (...)”.

ise, vakfın fuzuli olarak tasarruf ettiği arazinin raiyyete verildiğine dair şerh bulunmaktadır⁴³.

Timara verildiğine dair şerh bulunmayan taşınmazların akıbeti hakkında vakıf defterinde yer alan bir şerh meseleyi anlamamıza yardımcı olabilir. Söz konusu şerhte, “(...) zikr olunan vakf defter-i sultaniye mezkûr ve mestur olub timarda olmayub mevkufçu tasarrufundadır denildiği sebebden mezid-i merhamet olunub vakfiyeti kemakân mukarrer kılınub (...)”⁴⁴ ifadeleri yer almaktadır. Yani el konulan taşınmazın gelirinin timara tahsis edilmediği, hazineye yönlendirildiği anlaşılmaktadır. Timar kökenli taşınmazların aslına döndürülmesi ne denli sarıh bir şekle dayanıyor ise, burada mevkufçu eliyle hazineye irat kaydedilen taşınmaz mevzusu da bir o kadar belirsiz bir durum oluşturmaktadır. Zeki Arıkan, nesh edilen yaya ve müselleme çiftliklerinde de bir dönem benzer bir yöntem izlendiğini ve bunun bir geçiş dönemi uygulaması olduğu belirtmektedir⁴⁵. Bu durum nesh politikasının yalnız askeri ihtiyaçlar için değil aynı zamanda mali ihtiyaçlar için de uygulandığını göstermektedir.

Sonuç

II. Mehmed'in bazı vakıf ve mülk toprakları devletleştirme politikasını, iktidarın kaynağı olan araçların devlet ile imtiyazlı sınıflar arasında nasıl paylaşılacağı esasına dayanan tarihi bir çatışmanın, mülkiyet ve vergilendirme kavramları üzerinden yürütülen mevcut şartlara endeksli bir türevi olarak görmek mümkündür. İktidarın mali ve askeri ihtiyaçlarını önceleyen bu tasarruf biçimi, geçmişte ve daha ileriki zamanlarda olduğu gibi, yine güçlü bir muhalefetle karşılaşmış ve iktidarın değişim biçimine etki etmesiyle akim kalmış görünmektedir. Esasen timar düzeni dışına çıkartılmış taşınmazların aslına dönmesinin hedef olarak gözetildiği düşünülse de; tarihsel gelişimin belirlediği yeni bir düzenin muktedirin ömrü müddetince baskılanmasından ve vakti geldiğinde aslına dönmesinden ibaret görünüyor.

⁴³ MC.YZ.B.15 v.30a;” Bir çiftlik miktarı mukarrer olundu ki elli dönüm olur bakisi raiyyet hükm olundu Dedebeý defteri bu (...)”.

⁴⁴ MC.YZ.B.15 v.195b

⁴⁵ Arıkan, Muzaffer, *XV. Asırda Yaya ve Müselleme Ocakları (Toprak Tasarrufu, Vergi Muafiyetleri ve Hizmet)*, A.Ü.D.T.C.F. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara, 1966, s. 198, “Önceleri mukataaya verilen ve geliri mevkufçular tarafından toplanarak hazineye aktarılmış olan bu çiftlikler zamanla “eşkin” karşılığında sancakbeyleri ve yayabaşlarına tahsis edilmiş ancak ilerleyen dönemlerde bunların büyük kısmı bu şekilde timara dâhil edilmiş veya reayanın eline geçmişti”.

Bu süreçte Bolu Sancağı'nda köken olarak %18'i mülk, %80'i mirî kökenden vakfa aktarılan ve 2/3'ü evlâdlık olan vakıflara ait olan taşınmazların, 1/3'ünün nesh edildiği, bunlardan ise yalnızca %11.88'inin tımara verildiği anlaşılıyor. Bunların %56'sı Osmanlı Devleti döneminde kurulan vakıflara ait olup yaklaşık %90'ı dini vakıf statüsündedir. Tertip biçimi açısından plansız görünen bu politika, II. Mehmed'in ölümü ile de beş yıllık bir icra dönemi sonrası başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) TD.116.

Bursa Şer'iye Sicilleri, A/3.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Muallim Cevdet Yazmaları: B0015.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi TTD.403.

Araştırma Eserler

AKGÜNDÜZ, Ahmet, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, TTK, Ankara, 1988.

ARIKAN, Muzaffer, *XV. Asırda Yaya ve Müsellem Ocakları (Toprak Tasarrufu, Vergi Muafiyetleri ve Hizmet)*, (A.Ü.D.T.C.F. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ankara, 1966.

ARIKAN, Zeki, "Hamid Sancağı'ndaki Tımar Düzenine İlişkin Araştırmalar", *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi*, S.12, (1982), s.101-126.

AŞIKPAŞAOĞLU, Ahmed Aşıkî, *Tevarih-i Âl-i Osman*, Atsız Neşri, Osmanlı Tarihleri, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1949.

BARKAN, Ömer Lütfi, "'Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, II, (1942), s.279- 387.

BARKAN, Ömer Lütfi, "İslam-Türk Mülkiyet Hukuku Tatbikatının Osmanlı İmparatorluğunda Aldığı Şekiller I: Şer'i Miras Hukuku ve Evlatlık Vakıflar", *İÜHFM*, C.6 S.1, (1940), s.156-181.

BARKAN, Ömer Lütfi, "Osmanlı Devleti'nde Kuruluş Devrinin Toprak Meseleleri", *Türkiye'de Toprak Meselesi Toplu Eserler I*, İstanbul: Gözlem Yayınları, 1980, s.281-290.

BELDİCEANU, Nicoara, "Recherces sur la réformé foncière de Mehmed II", *Acta Historica*, 4, (1965), s.27-39.

CVETKOVA, Bistra, "Sur certaines reformes du régime fonciér au temps de Mehmed II", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 6, (1963), 104-120.

GÖKBİLGİN, Tayyib, "Fatih'in Yaptığı Toprak Reformu", *Ulus*, C.1, S.18, 1967.

İNALCIK, Halil, "Bursa Şer'iye Sicillerinde Fatih Sultan Mehmed'in Fermanları", *Belleten*, XI/44, (1947), s.693-703.

İNALCIK, Halil, TDVDİA, "Mehmed II", 2003, C.28. s.395-407.

MOUTAFCHİEVA, Vera, *Agrarian Relations in the Ottoman Empire in the 15th and 16th Centuries*, New York: Columbia University Press, 1988.

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

ÖZEL, Oktay, "Limits of the Almighty: Mehmed II's 'Land Reform' Revisited", *Journal of Social and Economic History of the Orient*, 42/2, (1999), s.226-246.

TURAN, Şerafettin, "Bayezid II", *TDVDİA*, C.5, (1992), s.234-238.

TURSUN Bey, *Tarih-i Ebu'l-Feth*, (Hz. Mertol Tulum), İstanbul: Fetih Cemiyeti Yay, 1977.

UZLUK, Feridun Nafiz, *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara: Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, 1958.

YÖRÜK, Doğan, "Karaman Eyaleti'nde Timara Çevrilen Vakıf ve Mülkler (1476- 1483)", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.6, (2007), s.61-72.

YÜCEL, Yaşar, "Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona Dair Genel Gözlemler", *Belleten*, XXXVIII/152, (1974), s.657-708.

Tablo 1: Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar Listesi

Tabloda Kullanılan Kısaltmalar: Çft/Çiftlik, Kr/Karye, Mz/Mezraa, Zm/Zemin, M/Mülk, V/Vakıf, N/Nesh, TMY/Temessük Yok, Bsz/Belirsiz, Tbd.Tğy/Tebdil ve Tağyir, T/Timar, BRY/Berat Yok, MKY/Mukarrername Yok, Ray.Ver/Raiyyete Verildi

No	Vakıf İsmi	Vakıf Türü	Kaza-Nahiye-Mevki	Taşınmaz İsmi	Tşz. Türü	Köken	Değişim	Nesh Biçimi	Nesh Sebebi	Vrk. Nr.
1	Şahin Bey Vakfı	Zaviye (Evlâdlık) Vakıf	Bolu	Alpagud	Kr	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	N/T	Bsz	3a-4a
2	Şarabdâr Abdullah Bey (Karaca Ağaç Dağı Zaviyesi) Vakfı	Zaviye (Evlâdlık) Vakıf	Bolu	Hacı Beyler	Kr	II. Murad	M-V	N/T	Bsz	6a-6b
3	Said Kadı (Yakub Kadı) Vakfı	Evlâdlık Vakıf	Bolu	Çengi	Mz	I. Bayezid	V-V	N/T	Bsz	7b
4	Tuğluca oğlu Eyne Hoca Vakfı	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Çele Divanı	-	Kr	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	11b
5	Şeyhoğlu Şeyh Süleyman Vakfı	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Karye-i Çele Divanı	Şeyhoğlu Şeyh Süleyman	Çft	I. Bayezid		N	Bsz	11b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

6	İbrahim oğlu Mustafa Bey Vakfı	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Çepni Karyesi	İbrahim oğlu Mustafa Bey	Çft	I. Bayezid		N	Bsz	13a
7	Hüseyin Sofu Vakfı	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Kır Divanı-Dedeköy	Hüseyin Sofu	Çft	Kadim		N	Bsz	13a
8	Bereketoğlu Hacı Vakfı	Evlâdlık Vakfı (Öşrü İmamet)	Bolu-Zaimüddin Divanı	-	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	M-V	N	Bsz	13b
9	Serrâcoğlu Halil ve Yahya Fakih Vakfı	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Araba Divanı ?	Serrâcoğlu Halil ve Yahya Fakih (Gök Tarad)	Çft	Basan Ece	M-V	N	TMY	13b
10	Sevindikoğlu Mahmud Vakfı	İmamet Vakfı	Bolu-Zaimüddin Divanı	Toman/Duman Bey Yeri	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	M-V	N	TMY	13b
11	Celal Danişmend Vakfı	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Feleküddin Divanı	Celal Danişmend	Çft	Umur Bey	M-V	N	TMY	14a
12	Doğan oğlu Sofu Habib Vakfı	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Gideric Karyesi	Doğan oğlu Sofu Habib	Çft	Belirsiz	V-V	N	TMY	14a
13	Bulduk Şeyh oğlu Hamza Vakfı ?	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Gökçesu Karyesi	Karacak oyun/Kırcakoyun Ağırulu ?	Çft	Kadim Vakfı	V-V	N	TMY	14b
14	Turasan Şeyh oğlu Bahşayış ve Ece oğlu Yolbeyi Malikanesi	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Sazak Divanı	Turasan Şeyh oğlu Bahşayış ve Ece oğlu Yolbeyi Çiftliği	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	14b
15	İlyas Fakih oğlu İsa Fakih Vakfı	Köprü (Evlâdlık) Vakfı	Bolu-Gökçesu Karyesi	İlyas Fakih oğlu İsa Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	14b
16	Yahya Fakih ve Görice ?	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Gökçesu	Yahya Fakih ve	Çft	Belirsiz	V-V	N	TMY	15a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

	Mehmedi Vakfi		u Karyesi	Görice ? Mehmedi						
17	Sevinç Demürce Ocağı Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Gideric Karyesi	Ali Şeyh oğlu Mahmud	Çft	Orhan Bey	V-V	N	Nâ-berat	15a
18	Mahmud Fakih oğlu Yakub Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Gideric Karyesi	Mahmud Fakih oğlu Yakub Fakih	Çft	Orhan Bey	V-V	N	Bsz	15b
19	Süleyman Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Araba Divanı Karyesi	Süleyman Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	15b
20	Oğulbeyi Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Zaimüddin Divanı	Oğulbeyi	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	16a
21	Musa Danişmend Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Gökçesu Karyesi	Musa Danişmend	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	Bsz	Bsz	16a-16b
22	Hüseyin Şeyh Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Bolu-Arşa ? Divanı-Çukurköy Karyesi	Hüseyin Şeyh Fakih	Çft	II. Mehmed	V-V	N-T	Bsz	17b
23	Sungur Orhan Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Çağa-Hamza ? Divanı	Sungur Orhan	Çft	Kadim Vakıf	Vakıf-?	N	Bsz	21a-b
24	Çakaloğlu Nusret Vakfi	Evlâdlık (Öşrü İmamet) Vakfi	Çağa ?-Obrucak Karyesi	Çakaloğlu Nusret	Çft	I. Bayezid	V-V	N		23a
25	Büşre ? oğlu Lütü Fakih ve Tayyib Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakıf	Çağa-Değre Divanı	Büşre oğlu Lütü Fakih ve Tayyib Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	24b
26	Ali Fakih oğlu Tahir Fakih Vakfi	Evlâdlık (Öşrü Medreseye) Vakıf	Çağa ?- (...) Karapınar Karyesi	Ali Fakih oğlu Tahir Fakih	Çft	Belirsiz	V-V	Bsz	Bsz	24b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

27	Eyyub Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Sazak Karyesi	Eyyub Fakih	Çft	Süleyman Paşa	V-Zm.	N/T	Bsz	26b
28	Aydın Halil oğlu Süleyman Şeyh Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Gideric Karyesi	Aydın Halil oğlu Süleyman Şeyh	Çft	Orhan Bey	V-V	N		27a
29	İmam Durak Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Mihalıç Bey Karyesi	İmam Durak Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N		27b
30	Hızır Danişmend Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Gökçesu Karyesi	Hızır Danişmend	Çft	Süleyman Paşa	V-V	N	Bsz	28a
31	Resul Fakih Vakfi ?	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Araba Divanı	Resul Fakih	Çft	Kadim Vakfı	V-V	N	Bsz	30a
32	Kara Danişmend oğlu Ahmed Fakif Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Bolu-Kır Divanı Karyesi	Kara Danişmend oğlu Ahmed Fakif	Çft	Süleyman Paşa	V-V	Ray. Ver.		30a
33	Durali Şeyh Oğlu Mürsel Şeyh Vakfi	Zaviye (Evlâdlık) Vakfı	Bolu-Araba Divanı	Durali Şeyh Oğlu Mürsel Şeyh	Çft	I. Bayezid	V-V	N (Şüpheli)	Bsz	30b
34	Ahi Ata Vakfi	Zaviye Vakfi	Nefs-i Bolu	-	Zm	Belirsiz	V-V	N		30b
35	Ahmed Şeyh oğlu Mustafa Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-?	Ahmed Şeyh oğlu Mustafa	Çft	Süleyman Paşa	V-V	N-T	Bsz	32b
36	Turhan Vakfi ?	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Zaimüddin Divanı	Turhan oğlu İvaz	Çft	I. Bayezid	M-V	N	Bsz	32b
37	Köpekoğlu Murad Bulduoğlu Cüneyd vd. Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Zaimüddin Divanı	Köpekoğlu Murad Bulduoğlu Cüneyd ve Hüseyin oğlu Halil ve Sevinço	Çft	I. Bayezid	M-V	N-T		32b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

				ğlu Hacı						
38	Asılbeyi ve Segid ve Semran Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Zaimüddin Divanı	Asılbeyi ve Segid ve Semran	Çft	I. Bayezid	M-V	N		33a
39	Saltıkoğlu Timurhan Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Zaimüddin Divanı	Saltıkoğlu Timurhan	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	M-V	N		33a
40	Hunoğlu İmam Mustafa Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu	Hunoğlu İmam Mustafa Fakih	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	N	TMY	33b
41	İmam İsmail Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Hamza Divanı	İmam İsmail Fakih	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	N		33b
42	İmam İshak Fakih Vakfi	İmamet (Evlâdlık) Vakfi	Bolu-Hamza Divanı	İmam İshak Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N		34a
43	Musa Bey Vakfi	İmamet (Evlâdlık) Vakfi	Bolu-Şücaeddin Divanı Karyesi	Musa Bey	Çft	Kurd Hasan	V-V	N	Bsz	34b
44	Süleyman Seydi Vakfi	Zaviye Vakfi	Bolu-Şücaeddin Divanı Karyesi	Süleyman Seydi	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	34b
45	Süleyman Seydi Vakfi	Zaviye Vakfi	Bolu-Şücaeddin Divanı Karyesi	Süleyman Seydi	Çy	I. Murad	V-V	N	Bsz	34b
46	İsmail Fakih (Nurullah) Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Otaç Divanı Karyesi	İsmail Fakih	Çft	II. Mehmed	M-V	N-T	Bsz	35a
47	Bedreddin Fakih oğlu İmam Mustafa Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Hamza Divanı Karyesi	Bedreddin Fakih oğlu İmam Mustafa	Çft	Orhan Bey	V-V	N-T	Bsz	35a
48	Bicioğlu Erdir Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Sarayköy	Bicioğlu Erdir	Çft	I. Bayezid	V-V	N-T	Bsz	36a
49	Ahi Mahmud Vakfi	Zaviye Vakfi	Bolu-Otaç	Ahi Mahmud	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	37a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

			Karaçam							
50	Bahşayış Fakih (Mevlana Şemseddin) Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Kıbrıs-Civril Divanı	Bahşayış Fakih (Mevlana Şemseddin)	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	38b
51	İsmail oğlu Yakub Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Bolu-Kıbrıs-Durca Viran Karyesi	İsmail oğlu Yakub	Çft	I. Bayezid	V-V	N-T	Bsz	41a
52	İmam Mehmed Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Mengen - Güncüma ? Divanı	İmam Mehmed Fakih	Çft	I. Murad	V-V	N-T	Bsz	42b
53	Kavurka ? oğlu Hacı Yusuf Vakfi	Evlâdlık Vakfi	Mengen -Kasra Divanı Karyesi ?	Kavurka oğlu Hacı Yusuf	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	43a
54	(Mevlana) Mustafa Vakfi	İmamet/Tilavet Vakfi	Mengen -Hatun Akçalığı Karyesi	(Mevlana) Mustafa	Çft	Umuroğlu Şahin Bey Oğlu	V-V	Bsz	Bsz	44b
55	Mürsel Fakih Vakfi	Tilavet Vakfi	Mengen ?-Taysı Divanı Karyesi	Mürsel Fakih	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	46b
56	Rumbeyi Şeyhoğlu Mesud Vakfi	Tilavet Vakfi	Mengen -Kasra Divanı Karyesi	Rumbeyi Şeyhoğlu Mesud	Çft	Kurd Hasan	V-V	N	Bsz	46b
57	Bahşı/Yahşi Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Mengen - Rüknedin Divanı	Bahşı/Yahşi Fakih	Çft	I. Murad	V-V	N-T	Bsz	47a
58	İvaz Fakih Vakfi	Evlâdlık Vakfı	Mengen -Taysı Divanı	İvaz Fakih	Çft	I. Murad	V-V	N	TMY	49a
59	Aydın oğlu Abdullah Vakfi	Belirsiz	Mengen -Kübcü Divanı	Aydın oğlu Abdullah	Çft	I. Murad	V-V	N	TMY	49b
60	Mehmed/Mihmad Fakih Vakfi	Tilavet Vakfi	Mengen -Taysı Divanı	Mehmed/Mihmad	Çft	I. Murad	V-V	Bsz	TMY	50a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

				ad Fakih						
61	Kuvadguz ? Oğlu Mahmud Fakih Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen -Hatun Akçalığ 1 Karyesi ?	Kulagu z oğlu Mahmu d Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	50a
62	İmam Nazır Fakih Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen -Taysı Divanı	İmam Nazır Fakih	Çft	Orhan Bey	V-V	N	TMY	50a
63	Şit Fakih oğlu Yusuf Fakih Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen - Kuruka vak Karyesi	Şit Fakih oğlu Yusuf Fakih	Çft	Süleym an Paşa	V-V	N	TMY	51a
64	Bostancı Şeyh Vakfi	Belirsiz	Mengen -Hatun Akçalığ 1 Karyesi ?	Bostanc ı Şeyh	Çft	Umuroğ lu Şahin Bey	V-V	Bsz		52a
65	Hacı İbrahim Oğulları Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen - Kuruka vak Karyesi	Hacı İbrahim Oğulları	Çft	Emir Süleym an	V-V	N		52b
66	Mustafa Şeyh Vakfi	Zaviye (Evlâdlı k) Vakfi	Mengen -Güncü Divanı	Mustafa Şeyh	Çft	Süleym an Paşa	V-V	N		52b
67	Otacı oğlu Paşa Yiğid Vakfi	Köprü Vakfi	Mengen -Taysı Divanı	Otacı oğlu Paşa Yiğid	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	53a
68	Günce Demirci oğlu Mahmud Şeyh Vakfi	Belirsiz	Mengen -Göncü Divanı	Günce Demirci oğlu Mahmu d Şeyh	Çft	Belirsiz	V-V	N		53a-b
69	Saka İsmail Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen -Göncü Divanı	Saka İsmail	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	54a
70	Sofü Ali Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen -Taysı Divanı	Sofü Ali	Çft	I. Bayezid	V-V	N-T		54b
71	Cüneyd Şeyh oğlu (...) Vakfi	Zaviye Vakfi	Mengen -Güncü Divanı	Ahmed Şeyh	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	54b
72	Murad Şeyh Vakfi	Evlâdlı k Vakıf	Mengen -Taysı Divanı	Murad Şeyh	Çft	Umuroğ lu Şahin Bey	V-V	N	TMY	55b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

73	Seydi Fakih Vakfı	Evladlık Vakıfı	Mengen	Seydi Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N-T		55b
74	İbrahim Fakih Vakfı	Evladlık Vakıfı	Mengen -Taysı Divanı	Karaca İlyas	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	56a
75	Salih Fakih Vakfı	Evladlık Vakıfı	Mengen -Hatun Akçalığı	Salih Fakih	Çft	I. Murad	V-V	N	TMY	56a
76	Yayabaşı Mahmud Vakfı	Evladlık Vakıfı	Mengen -Güncü Divanı	Yayabaşı Mahmud	Çft	II. Mehmed	V-V	Bsz		56b
77	Hacı Ahmed Danişmend oğlu Ahmed Vakfı	Evladlık Vakıfı	Mengen -Hatun Akçalığı	Uğurlu	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N-T	BRY	57a
78	Hasan Fakih Vakfı	Evladlık Vakıfı	Mengen -Kasra Divanı	Hasan Fakih	Mz	II. Mehmed	V-V	Tbd. Tğy.-T	Bsz	57b
79	İsmail Kır Bey Vakfı	Evladlık Vakıfı	Gerede-Akça Viran Karyesi	İsmail Kır Bey	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	59a
80	Bayezid Fakih Vakfı	Evladlık Vakıfı	Gerede-Tacüddin Divanı	Bayezid Fakih	Çft	Belirsiz	M-V	N	Bsz	60a
81	Hoşhan Mehmed Fakih ve Murad Fakih ve Musa Vakfı	Evladlık Vakıfı	Gerede-Avşar Divanı-Bıçakçılar Köyü	Virancuk	Çft	II. Murad	V-V	N	TMY	61b
82	Süleyman Danişmend oğlu Hacı Mahmud Vakfı	Evladlık Vakıfı	Gerede-Subran Divanı	Süleyman Danişmend oğlu Hacı Mahmud	Çft	Süleyman Paşa	V-V	N	Bsz	62a
83	İsaoğulları Vakfı (Halil Fakih ve Çağa Kadısı Süleyman Fakih ve Ali Fakih ve İvaz Fakih)	Evladlık Vakıfı	Gerede-Cemaleddin Divanı	İsaoğulları	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	62b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

84	İsaoğulları Vakfı	Evladlık Vakfı	Mengen-Tayısı Divanı	Cerem	?			N	Bsz	62b
85	İsaoğulları Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Cürüm Divanı	Yahya oğlu Kara Arslan	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	N	Bsz	62b
86	Sündül oğlu Bahşayış Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Cürüm Divanı	Sündül/Sendel oğlu Bahşayış	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	N	Bsz	63a
87	Sündül/Sendel oğlu Bahşayış Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Cürüm Divanı	-	-			N	Bsz	63a
88	Celaeddin Vakfı	İmamet Vakfı	Gerede-Emirce Divanı	-	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N-T	Bsz	63b
89	İmam Yusuf Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Cürüm Divanı	İmam Yusuf Fakih	Çft	Kadim Mülk	M-V	N	Bsz	63b
90	Şuayb Danişmend Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Kiras Divanı	Şuayb Danişmend	Çft	Süleyman Paşa	V-V	N	Bsz	63b
91	Sarukaş oğlu Muhsin Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Tacüddin Divanı	Sarukaş oğlu Muhsin Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N-T		64b-65a
92	Hoca Ahmed Şeyh oğlu Sündül/Sendel Şeyh Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Kiras Divanı	Hoca Ahmed Şeyh oğlu Sündül/Sendel Şeyh	Çft	Umuroğlu Şahin Bey	V-V	N	Bsz	65a
93	Sülemiş Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Subran Divanı	Sülemiş Fakih	Çft	I. Bayezid	M-V	Bsz	Bsz	65a
94	Hacı Musa Fakih oğlu Hüseyin Fakih Vakfı	Tilavet (Evladlık) Vakfı	Gerede-Oyuk Divanı	Hacı Musa Fakih oğlu Hüseyin Fakih	Çft	Orhan Bey	V-V	N	TMY	65b
95	Emin Şeyh Vakfı	Evladlık Vakfı	Gerede-Subran Divanı	Emin Şeyh	Çft	Süleyman Paşa	V-V	N	Bsz	66a
96	Resul Fakih Vakfı ?	Evladlık Vakfı ?	Gerede-Oyuk Divanı	Resul Fakih	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	70b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

97	Pir Emşe ? Oğlu İlyas Fakih Vakfı	Evladlı k Vakıf	Gerede- Hacı Divanı	Pir Emşe Oğlu İlyas Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	71a
98	Hamza Fakih vd. Vakfı	Evladlı k Vakıf	Gerede- Avşar Divanı	Hanum Hatun	Çft	Belirsiz	M-V	Bsz	Bsz	74b
99	Kör İbrahim Fakih Vakfı veya Su vakfı	Evladlı k Vakıf	Gerede- Cürüm ? Viranı Karyesi	Kör İbrahim Fakih	Çft	Ali Bey ve Kurd Hasan	M-V	N	Bsz	77a
100	Taşbeyoğlu İvaz Fakih vd. Vakfı	Evladlı k Vakıf	Gerede- Subran Divanı	Ganime doğlu Bahşayı ş	Mz	Belirsiz	V-V	N-T	Bsz	77b
101	Emir İsa Vakfı	Evladlı k Vakıf	Gerede- Akar Avşar Divanı	Turanş h oğlu İbrahim	Çft	I. Bayezid	V	N	Bsz	78a
102	Otacı Ali oğlu Paşa İvaz Vakfı	Evladlı k Vakıf	Gerede- Oyuk Divanı	Otacı Ali oğlu Paşa İvaz	Çft	Belirsiz	V	N-T	Bsz	78b
103	Hasan Fakih oğlu İsmail Fakih Vakfı	Evladlı k Vakıf	Viranşe hir-İki Kilise Divanı	Hasan Fakih oğlu İsmail Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	83a
104	Abdi Fakih Vakfı	Belirsiz	Viranşe hir- Analic ? Kozvira n Karyesi ?	Abdi Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	84a
105	İvaz Şeyh Vakfı	Evladlı k Vakıf	Viranşe hir- Soğanlu Karyesi	İvaz Şeyh	Çft	Kadim Vakıf	M-V	N	Bsz	85a
106	Misafir Fakih Vakfı	Evladlı k Vakıf	Viranşe hir- Kırık/Fr enk Divanı- Çanak Köyü	Misafir Fakih	Çft	Yörüko ğlu Mahmu d Bey	M-V	N	Bsz	85a
107	Şeyh Eynebeyi Vakfı	Belirsiz	Taraklu Borlu- Pınarcu k Karyesi	Şeyh Eynebe yi	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	87b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

108	Yunus Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Taraklu Borlu-Bağden ? Karyesi	Yunus Fakih	Çft	Belirsiz	V-V	N	NT	88b
109	Mevlana Muslihiddin Vakfi	Evladlık Vakıf	Taraklu Borlu-Eflani Divanı-Haç Ağaç Karyesi	Mevlan a Muslihi ddin	Çft	I. Murad	V-V	N	TMY	90a
110	Aspas Şeyh Vakfi	Zaviye (Evladlık) Vakıf	Taraklu Borlu-Öküz Divanı-Kızılbel	Aspas Şeyh	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	90a
111	Tanrıvermiş Fakih (Hatunu) Vakfi	Zaviye (Evladlık) Vakıf	Taraklu Borlu-Ağaç Kilise-İbrancık Karyesi	Tanrıvermiş Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	93a
112	Sarışeyhoğlu Demirci Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Taraklu Borlu-Kızılbel Karyesi	Sarışey hoğlu Demirci Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	93b
113	İsa Vakfi	Evladlık Vakıf	Taraklu Borlu-Pınarcık Karyesi	Bayezid ve Seydi	Çft	Kadim Mülk (Osm)	M-V	Bsz	Bsz	93b
114	İmam Osman Fakih Vakfi	İmamet Vakfi	Yenice-Karasu Divanı	İmam Osman Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N-T	NŞY	97a
115	Belirsiz	İmamet Vakfi	Yenice-Yortan Divanı	Sofuoğlu	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	99a
116	Hoca Ali Vakfi	Evladlık Vakıf	Yenice-İn Divanı	Hoca Alioğlu	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	100a
117	Mustafa Fakih Vakfi	Belirsiz	Yenice-İn Divanı	Mustafa Fakih	Çft	Belirsiz	V-V	N	Bsz	101a
118	Güvençoğlu Hacı Ahmed Vakfi	Evladlık Vakıf	Yedi Divan-Çağalı Divanı	Güvenç oğlu Hacı Ahmed	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	102a
119	Beksi/Beysi Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Yedi Divan-Germel	Beysi Fakih-Durak	Çft	İsfendiy ar Bey	V-V	N	Bsz	104a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

			es Divanı							
120	Bekler/Beyler Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Germes Divanı	Mülk Viran	Mz	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	105a
121	Bekler/Beyler Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Germes Divanı	Hisar Ardı	Mz	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	105a
122	Kalaycıoğlu Satılmış ve Çakal(l)oğlu Bayezid Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Çakallı Divan	Kalaycıoğlu Satılmış ve Çakal(l)oğlu Bayezid	Çft	Kadim Mülk	M-V	N	Bsz	105a
123	Davud Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Yassı Divan	Davud Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	105a
124	Nebi (Fakih) ve Mahmud (Fakih) Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Çeklüm e/Helgüme ? Divanı	Nebi ve Mahmud	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	MKY	106a
125	Karasi Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Helküy Karyesi	Karasi	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	106a
126	Sündül/Sendel Fakih Vakfı	İmamet Vakfı	Yedi Divan-Çakallı Divan	Sündül/Sendel Fakih	Çft	Doğan Arslan	M-V	N	Bsz	106b
127	Mustafa Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Yedi Divan-Tafan Karyesi	Mustafa Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	106b
128	Seydi Fakih Vakfı	İmamet Vakfı	Amasra-Ulus	Seydi Fakih (Alişer Yeri)	Çft	Kadimi Vakıf	V	N	Bsz	109a
129	Ömer Fakih Vakfı	İmamet Vakfı	Amasra-Ulus-Kızılcalar Karyesi	Saru	Çft	Kadim Vakıf	V	N	Bsz	110b
130	Emir Şeyh Vakfı	Evladlık Vakfı	Amasra-Ulus-	Emir Şeyh	Çft	Kadim Mülk	M-V	N	Bsz	110b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

			Akça Kilise Karyesi	(Taşaklı Yeri)						
131	Yusuf (Fakih) Vakfı	Evladlık Vakfı	Amasra -Ulus-Dikme/Dibek ? Karyesi	Yusuf (Fakih)	Çft	Belirsiz	V-V	N	Bsz	111a
132	Satılmış Şeyh Vakfı	Tekke (Evladlık) Vakfı	Amasra -Ulus-Göynük ve Peran ? Karyesi	Satılmış Şeyh (Koz Sarıncı ?)	Çft	Kadim Mülk	M-V	N	Bsz	111b
133	Yakub Fakih Vakfı	Belirsiz	Amasra -Ulus-Dağ Ovası Karyesi	Yakub Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	114a
134	Mustafa Vakfı	Evladlık Vakfı	Amasra -Ulus-Demir Çanak Karyesi	Mustafa	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	114b
135	Mümin Vakfı	Tilavet (Evladlık) Vakfı	Amasra -Ulus-Bağcuğa ? Karyesi	Mümin (Mesud Şeyh Yeri)	Çft	Kadim Mülk	M-V	N	Bsz	115a
136	Hacı Mehmed Fakih Vakfı	İmamet (Evladlık) Vakfı	Amasra -Ulus-İslamlar Karyesi	Hacı Mehmed Fakih	Çft	Emir Süleyman	V-V	N	Bsz	115a
137	Hamza Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Amasra -Ulus-Dağ Ovası Karyesi	Hamza Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	115a
138	Kulfal Şeyh Vakfı ?	Zaviye Vakfı	Amasra -Akça Kilise Karyesi	Kulfal Şeyh	Mz	Belirsiz	V-V	Tbd. Tğy.	Bsz	116a
139	Şeyh Eynebeyi Vakfı	İmamet Vakfı	Amasra -And Divanı	Hacı Halil Fakih (Yeri)	Çft	II. Murad	V-V	Tbd. Tğy.	Bsz	116b
140	Hüseyin Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Göçinöz Karyesi	Hüseyin Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	118a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

141	Resul Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Feleküddin Divanı	Resul Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	TMY	118b
142	Durak Fakih Vakfı (Hacı Yenibey Vakfı)	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Gök/Kök ?	Hacı Yenibey (Burun Viran)	Çft	I. Murad	V-V	N-T	Bsz	118b
143	Durak Fakih Vakfı (Hacı Yenibey Vakfı)	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Çam/Çem ?	Hacı Yenibey (Burun Viran)	Çft	I. Bayezid	V-V	N-T	Bsz	118b-119a
144	Sülü Fakih Vakfı	Belirsiz	Oniki Divan-Mevrük Karyesi	Sülü Fakih	Çft	Kadim Mülk	V-V	N-T	Bsz	119a
145	Savcı Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Karaköy Karyesi	Savcı	Çft	Kadim Mülk	M-V	N-T	Bsz	119a
146	(Mevlana Kadı) Durak Fakih Vakfı	Belirsiz	Oniki Divan-Karaköy Karyesi	İlyas ve Saltuk	Çft	Çakıroğlanları (?)	V-V	N-T	Bsz	119b
147	(Mevlana Kadı) Durak Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı/Ammme Vakfı	Oniki Divan-Budak Divanı	Ömer ve Hüseyin	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N-T	Bsz	119b
148	Turhan Vakfı	Belirsiz	Oniki Divan-Bedel Divanı	Turhan	Çft	I. Murad	M-V	N	TMY	124a
149	Şeyh Alaeddin Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Karaevlülük Karyesi	Seydi	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	124b
150	Şeyh Alaeddin Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Karaevlülük Karyesi	Buçuk	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	124b
151	Şeyh Alaeddin Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Emirşah Divanı	Bogdan/Bağdan Burnu ?	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	124b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

152	Seyfüddin Vakfı	Belirsiz	Oniki Divan-Muslihüddin Kirişi Karyesi	Seyfüddin	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	124b
153	Turbeyi Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Muslihüddin Kirişi Karyesi	Turbeyi Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	125a
154	Hamza oğlu Nurçe/Turçe Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Bedel Divanı	Hamza oğlu Nurçe/Turçe	Çft	I. Bayezid	M-V	N	TMY	126a
155	Hamza Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Göçinöz Karyesi	Hamza Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	127a
156	Gökçeoğlu Yusuf Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Bedel Divanı	Gökçeoğlu Yusuf	Çft	I. Murad	M-V	Bsz	Bsz	128b
157	Kayıroğlu İbrahim Vakfı	Tilavet Vakfı	Oniki Divan-Muslihüddin Kirişi Karyesi	Kayıroğlu İbrahim	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	129a
158	Hacı Fakih Vakfı	İmamet Vakfı	Oniki Divan-Güney Divanı	Denizoglu Said Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	TMY	130a
159	Ahi Yusuf Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Güney Divanı	Yakub Danişmend	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	130b
160	Yaylacı Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Göçinöz Karyesi	Yaylacı Fakih ?	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	131b
161	Said Fakih vd. Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Karaevlütü Karyesi	Gökçealer Yeri	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	132a
162	Durak Fakih Vakfı	Evladlık Vakfı	Oniki Divan-Göçinöz	Durak Fakih	Çft	Kadim Mülk	M-V	Bsz	Bsz	132b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

			z Karyesi							
163	İbrahim Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Oniki Divan-Güney Divanı	İbrahim Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	133b
164	Ahi Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Oniki Divan-İskelan Karyesi	Köse Halil	Çft	Emir Süleyman	V-V	Bsz	Bsz	134a
165	Mevlana Davud	Evladlık Vakıf	Oniki Divan-Peliticik Divanı	Mesud Fakih ve Esenlü	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	134b
166	İmam Seydi Fakih Vakfi	İmamet Vakfi	Oniki Divan-(...) Divanı	İmam Seydi Fakih	Çft	Kadim Mülk	V-V	Bsz	Bsz	134b
167	(Mevlana Kadı) Durak Fakih Vakfi	Âmme (Kuddât) Vakfi	Oniki Divan-Karaköy Karyesi	Saltuk	Çft	I. Bayezid	M-V	N-T	Bsz	135a
168	Şeyh İbrahim ve Şeyh Veli Vakfi	Evladlık Vakıf	Oniki Divan-Turnak/Turnak Karyesi	Şeyh İbrahim ve Şeyh Veli	Çft	I. Bayezid	M-V	Bsz	Bsz	135a
169	Mevlana Âbidoğlu Vakfi	Âmme (Kuddât) Vakfi	Oniki Divan-Karaköy Karyesi	Yusuflı Yeri	Çft	İsfendiyoğlu Kasım Bey	V-V	N-T	Bsz	135a
170	Belirsiz	Âmme (Kuddât) Vakfi	Oniki Divan-Zirzine-Pekmiş Viran	-	-	II. Murad	V-V	N-T	Bsz	136a
171	Süleyman Şeyh Vakfi	Belirsiz	Oniki Divan-Feleküddin Divanı	Süleyman Şeyh	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	137b
172	Mevlana Hayreddin Vakfi	Evladlık Vakıf	Hızırbe yili-Horcanus Divanı	Mevlan a Hayreddin	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	139a
173	Mehmed Fakih Vakfi	Âmme (Kuddât) Vakfi	Hızırbe yili	Küsküne	Mz	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	139b-140a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

174	Orhan Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Hızırbe yili-Çölmekçi Divanı	Orhan Fakih	Çft	Emir Süleyman	M-V	N	TMY	140a
175	Yenibey Fakih oğlu Said Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Hızırbe yili-Rahmanlı Karyesi	Yenibey Fakih oğlu Said Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	N	Bsz	140a-b
176	Hacı Hoca Fakih Vakfi (Kadı Naibi Hüsam Fakih)	Amme Vakfi	Hızırbe yili-Uzun Güney Karyesi	Hacı Hoca Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	TMY	141b
177	Küçük Resul Vakfi (Yarhisar Kadısı Abdi Vakfi)	Amme Vakfi	Hızırbe yili-Kilise Divanı	Küçük Resul	Çft	Belirsiz	V-V	N-T	Bsz	142a
178	Ömer Fakih Vakfi	İmamet Vakfi	Hızırbe yili-Başgünce (Değir menözü)	Ömer Fakih	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	142b
179	Hasan Şeyh Vakfi	Zaviye (Evladlık) Vakıf	Hızırbe yili-Bedil Divanı	Hasan Şeyh	Çft	Umuroğulları	M-V	N	Bsz	142b
180	Ali Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Hızırbe yili-Toy Karyesi	Ali Fakih	Çft	Umuroğulları	M-V	N	Bsz	144b
181	Dünder Şeyh Vakfi	Evladlık Vakıf	Hızırbe yili-Çatak Karyesi	Dünder Şeyh	Çft	Hızırbe yoğlu Mahmud Bey	M-V	N	Bsz	147b
182	Hacı Hızır Kadı Vakfi	Evladlık Vakıf	Ereğli	(?)	Çft	Emir Süleyman	V-V	N	Bsz	156a
183	Hacı Hızır Kadı Vakfi	Evladlık Vakıf	Ereğli-Eski Hisariçi	Manastır Bahçesi	Çft	Emir Süleyman	V-V	N	Bsz	156a
184	Tahir Fakih/Zülal Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf	Ereğli-Kozluca Viran Karyesi	Güvendik	Çft	Kadim Mülk	M-V	Bsz	Bsz	158a
185	Davud Fakih Vakfi	(Sonradan) İmamet Vakfi	Ereğli-Kepez Divanı	Davud Fakih	Çft	Emir Süleyman	Vakıf	N	Bsz	158b

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

186	Yakub Fakih Vakfi	(Sonradan) İmamet Vakfi	Ereğli-Derecik Viranı Karyesi	Yakub Fakih	Çft	Belirsiz	Vakıf	N	Bsz	158b
187	Tomarlu Kadı Vakfi	(Sonradan) İmamet Vakfi	Ereğli-Bulgurlu Karyesi	Tomarlu Kadı	Çft	I. Murad	V-V	Bsz	Bsz	158b
188	Zekeriya Fakih Vakfi	(Sonradan) İmamet Vakfi	Ereğli	Zekeriya Fakih	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	Bsz	159a
189	Hızır Kadı Vakfi	(Sonradan) İmamet Vakfi	Ereğli	İğşir ?	Çft	II. Mehmed	V-V	N	Bsz	159a
190	Halil Fakih ve İlyas Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf (Son. İm.V.)	Ereğli	Yazıcıoğlu Durmuş	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	TMY	159a
191	Halil Fakih ve İlyas Fakih Vakfi	Evladlık Vakıf (Son. İm.V.)	Ereğli-Giz ?	İlyas	Çft	I. Bayezid	V-V	Bsz	TMY	159a
192	Mevlana Bedreddin Vakfi	Zaviye Vakfi ?	Konrapa-Çukalu Divan	Keçelioğlu Tarlacıkları	Çft	II. Murad	V-V	Bsz	Bsz	161a
193	Umur Kadı Vakfi	Evladlık Vakıf	Konrapa-Kebe Kilise Karyesi	Umur Kadı Oğulları	Çft	Süleyman Paşa	V-V	Bsz	Bsz	163b
194	Nusret (Fakih) Vakfi ?	Evladlık Vakıf	Konrapa-Akçayörük Karyesi	Nusret	Çft	II. Mehmed	V-V	N	Bsz	163b
195	Asil Hacı ve Davud Hacı Vakfi	Evladlık Vakıf	Konrapa-Güney Yakası Karyesi	Asil Hacı ve Davud Hacı	Çft	Kadim Vakıf	V-V	N	Bsz	165a
196	Mürüvvet Vakfi	Evladlık Vakıf	Göynük - Dodurga-Tamanlar Karyesi	Mürüvvet	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	167a
197	Yatağan Dede Vakfi	Zaviye (Evladlık) Vakfi	Mudurnu-Kozyak	Yatağan Dede	Çft	Kadim Vakıf	V-V	Bsz	Bsz	176a

Çam, Ö. (2022). II. Mehmed Devrinde Bolu Sancağı'nda Nesh Edilen Vakıflar ve Bunlara Ait Taşınmazlar Hakkında Bir Değerlendirme. ANKARAD, 3(5), 71- 106.

			ası Karyesi							
198	Kurd Şeyh Vakfı	Zaviye Vakfı	Muduru- Karısını Karyesi	Kurd Şeyh	Çft	I. Murad	V-V	N	Bsz	176b
199	Mustafa ? Vakfı	Evladlık Vakfı	Muduru- Pelidöz ü Karyesi	Mustafa	Çft	I. Bayezid	V-V	N/T	Bsz	177a
200	Hacı Mühüyya Vakfı	Medrese (Evladlık) Vakfı	Muduru- Koruca ası (Divanı)	Hacı Mühüyya	Çft	I. Bayezid	V-V	Tbd. Tğy.	Bsz	181a-b
201	Emirahuroğlu Aydın Fakih Vakfı	İmamet (Evladlık) Vakfı	Muduru- Kozyak ası Karyesi	Emirahuroğlu Aydın Fakih	Çft	I. Murad	V-V	Tbd. Tğy.	Bsz	182b
202	Mevlana Abdülkadir Vakfı	Vakıf ?	Muduru- Dibek Pınarı		Mz	I. Murad	V-V	N	Bsz	195b
203	Mevlana Abdülkadir Vakfı	Vakıf ?	Muduru- Dibek Pınarı		Dk	I. Murad	V-V	N	Bsz	195b
204	Hıdır (Fakih) Vakfı	Evladlık Vakfı	Konrapa- Kemenkerye ? Karyesi		Çft	Emir Süleyman	V-V	N	TMY	197b
205	Basanoğlu Vakfı	Gemi/Köprü Vakfı	Konrapa- Avlıyan Karyesi	Basanoğlu Pınarı	Çft	Umuroğulları	M-V	N	TMY	199a